

OBSAH

Na úvod	7
Predhovor	11
Arteterapia – úžitkové umenie?	15
Rôzne postoje spoločnosti k postihnutým	16
Postihnutie ako trest	19
Postihnutie ako privilégium	20
Postoj ľútosti	23
Hendikep ako partner	24
Proces zblížovania arteterapie s pedagogikou a s psychoterapiou	24
Prelínanie cieľov a prístupov pedagogiky (špeciálnej, liečebnej) a arteterapie	27
Zmena paradigmy	27
Spoločné ciele arteterapie a pedagogiky	28
Rôzne chápanie cieľov umenia	31
Umenie pre umenie – L'art pour l'art	31
Umenie pre človeka – L'art pour l'home	31
Umenie pre zdravie – L'art pour la santé	31
Ars therapeutica	32
Môže umenie naozaj liečiť?	34
Výtvarné umenie ako metafora	35
Umenie ako neverbálna komunikácia	36
Umenie a katarzia	37
Umenie a integrácia	37

Arteterapia	39
Arteterapia v širšom zmysle slova	39
Arteterapia v užšom zmysle slova	39
Vymedzenia pojmu podľa jednotlivých autorov	39
Začiatky a súčasnosť arteterapie	42
Arteterapia na Slovensku a v Česku	44
Teoretické východiská arteterapie	47
Psychodynamické východiská arteterapie	47
Arteterapia a psychoanalýza S. Freuda	48
Chápanie arteterapie podľa Junga	49
Arteterapia a individuálna psychológia	50
Behaviorizmus	51
Tvarová psychológia a fenomenológia v arteterapii	52
Humanistický prístup v arteterapii	55
Arteterapia a logoterapia V. Frankla	56
Postmoderna a arteterapia	57
Spirituálno-ekologické východisko arteterapie	60
Holistické východisko spirituálno-ekologickej arteterapie	61
Arteterapeutické metódy spirituálno-ekologickej arteterapie	69
Imaginácia	69
Animácia	72
Koncentrácia – mandaly	72
Reštrukturalizácia	75
Strom života	75
Formy arteterapie	78
Individuálna arteterapia	78
Skupinová arteterapia	78
Rodinná arteterapia	79
Arteterapia v partnerskom vzťahu	82
Osobnosť arteterapeuta a arteterapeutický vzťah	83
Profesia arteterapeuta	83
Znalosti a osobnostné predpoklady arteterapeuta	84
Arteterapeutický vzťah	86

Štruktúra arteterapeutického stretnutia	88
Výber výtvarného materiálu alebo média	89
Dĺžka terapeutického procesu	89
Ciele a cieľové skupiny arteterapie	92
Indikácia arteterapie podľa vekových skupín	93
Deti	93
Arteterapia v detských domovoch	95
Dospievajúci	95
Seniori	95
Indikácie arteterapie podľa problémov	97
Sociálne problémy	97
Arteterapia s týranými a sexuálne zneužívanými deťmi	97
Arteterapia so sociálne znevýhodnenými (Rómovia)	103
Ďalšie sociálne indikácie arteterapie.	104
Arteterapia s duševnými poruchami	105
Dávid (kazuistika)	112
Psychózy.	114
Schizofrénia a jej typické znaky v tvorbe	115
Manickí klienti	115
Depresívni klienti.	117
Arteterapia s mentálne postihnutými	118
Arteterapia s autistickými pacientmi	119
Arteterapia u jedincov s telesným alebo zmyslovým postihnutím	119
Arteterapia s nevidiacimi a slabozrakými	121
Využitie snov v arteterapii	122
Sny ako komunikácia a očista.	124
Poznámky k arteterapeutickému výskumu.	125
Z histórie a súčasnosti arteterapeutického výskumu	125
Výtvarné materiály a médiá	133
Delenie materiálov	135
Dvojdimenziálne výtvarné materiály	136

Kresba	135
Kresba v arteterapii	136
Vývojové štádiá detskej kresby podľa Cyrila Burta	138
Kresbové testy	140
Machoverovej test (1949) – kresby ľudskej postavy	140
Kresba ľudskej postavy	140
Test stromu – Baum Test podľa Kocha (1952)	140
Test domu	146
Dynamický test kresby ľudskej postavy (István Hárdi, 1992)	148
Wartegov test	148
Kresba začarovanej rodiny	148
Test imaginácie a zmyslu pre súvislosti (Šicková, 1984)	150
Farba v arteterapii	157
Používanie farieb v starých kultúrach	160
Delenie farieb	160
Symbolika farieb	161
Biela	161
Čierna	161
Červená farba	161
Ružová farba	162
Modrá farba	162
Žltá farba	162
Zelená farba	163
Šedá farba	163
Hnedá farba	163
Fialová farba	163
Purpurová farba	165
Oranžová farba	165
Farebné kombinácie	165
Farebné testy	165
KTC (kvinterncolor), farebný test	165
Oranžový sveter (kazuistika)	166
Preferencia farieb	170
Maľba v arteterapii	172

Temperové farby	172
Akvarelové farby	173
Prstové farby	173
Voskové farby	173
Olejové farby	173
Farebné ceruzky	175
Koláž	176
Koláž v arteterapii	176
Trojdimenzionálne materiály v arteterapii	178
Mäkké materiály	178
Hlina	178
Práca s hlinou	183
Obrázok z výstavy	186
Chvála hmatu	186
Haptický a vizuálny typ	190
Vizuálne typy	191
Haptické typy	192
Piesok	192
Vývinové štádiá detského trojdimenzionálneho výtvarného prejavu	193
Sebareflexia	193
Korekcia	194
Učenie	194
Členenie ľudskej postavy	194
Vnútorne prežívanie	194
Rekonštrukcia	194
Modelovanie ľudskej postavy	195
Metódy stimulácie a senzibilizácie hmatu	195
Trojdimenzionálne tvrdé materiály	196
Drevo v arteterapii	196
Kameň	197
Iné materiály a médiá využiteľné v arteterapii	198
Sadra	198
Sklo	198

Oheň	198
Sklenené črepy	198
Maľba na sklo	198
Fotografia ako arteterapeutické médium	200
Arteterapeutické hry využívajúce rôzne výtvarné materiály	201
Hádzanie hliny	201
Prstomodelácia	201
Masáž prstov, masáž dlaní	201
Otláčanie dlaní, otláčanie chodidiel	202
Modelovanie nádoby	202
Hľadanie môjho vlastného tvaru	202
Otláčanie prírodných tvarov a štruktúr, otláčanie častí svojho tela (Pozitív a negatív)	204
Eudská postava a jej tieň	205
Modelovanie spoločnej krajiny	206
Modelovanie spoločného tela	207
Modelovanie masky	208
Námety pre rodinnú arteterapiu	210
Rodina v nebezpečenstve (Langartenová) – koláž	210
Kufor (podľa Langartenovej)	211
Rodinná skulptúra	211
Cvičenie vo vizuálnej gramotnosti	211
Kresba ceruzkou alebo kriedou na tabuľu	211
Čo evokuje toto slovo	211
Grafický znak ako indikátor univerzálnosti spoločných zážitkov	212
Vytvorenie kryptogramu	212
Portrét, autoportrét	213
Koláž z výstrižkov	214
Akčný akvarel	214
Mozaika z čmáraníc	215
Niektoré ďalšie možnosti využitia čmáraníc	215
Panoráma života	216

Kazuistiky	217
Jassica – autistické dievča	217
Ivan a Edo – rómski umelci	218
Ludko, maliar hradov a zámkov	221
Michal	223
O chlapcovi, ktorý mal stále Vianoce	225
Soňa	226
Marianna	228
Beáta	231
Maroš	232
Pani Vierka s dcérou	233
Janko	234
Dievča – hlavonožec	235
Lucia	237
Tomáš	239
Róbert	240
Erogeneita rúk (príbeh Miloša)	243
Maliarka Eva	249
Pani Natália	251
Záver.	255
Použitá a citovaná literatúra	259